

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ганна ТОЛСТАНОВА
2021 р.

АНОТОВАНИЙ ЗВІТ

про виконану роботу в рамках реалізації проєкту із виконання наукових досліджень і розробок

«Дослідити вплив пандемії COVID-19 на психічне здоров'я медичних працівників та розробити комплексну модель подолання її негативних наслідків з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій»
(назва Проєкту)

Назва конкурсу: «Наука для безпеки людини та суспільства»
Реєстраційний номер Проєкту: 2020.01/0086

Підстава для реалізації Проєкту з виконання наукових досліджень і розробок (реєстраційний номер та назва Проєкту): № 2020.01/0086, «Дослідити вплив пандемії COVID-19 на психічне здоров'я медичних працівників та розробити комплексну модель подолання її негативних наслідків з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій».

Рішення наукової ради Національного фонду досліджень України щодо визначення переможця конкурсу «Наука для безпеки людини та суспільства», протокол від 16-17 вересня 2020 р. № 21.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОЄКТ

Тривалість виконання Проєкту:

Початок – дата укладання Договору про виконання наукових досліджень і розробок: 23.10.2020 р.

Закінчення – 15.12.2021 рік.

Загальна вартість Проєкту, грн.: 2 126 545.00 грн.

Вартість Проєкту по роках, грн.:

1-й рік: 482 845.00 грн.

2-й рік: 1 643 700.00 грн.

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКОНАВЦІВ ПРОЄКТУ

до виконання Проєкту залучено 8 виконавців, з них:

доктори наук - 2;

кандидати наук - 4;

інші працівники - 2.

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРАНТООТРИМУВАЧА ТА ОРГАНІЗАЦІЮ(Ї) СУБВИКОНАВЦЯ(ІВ) ПРОЄКТУ

ГРАНТООТРИМУВАЧ	
Найменування підприємства/установи/організації	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Організаційно-правова форма підприємства/установи/організації	Державна організація (установа, заклад, підприємство)
Підпорядкованість підприємства/установи/організації	Міністерство освіти і науки України
Код ЄДРПОУ	02070944
Код(и) КВЕД	72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природних і технічних наук
Стратегічні напрями наукової діяльності	Відповідають пріоритетним напрямам розвитку науки й техніки (Закон України № 2519-VI від 09.09.10): Фундаментальні наукові дослідження з найважливіших проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу. Інформаційні та комунікаційні технології. Енергетика та енергоефективність. Рациональне природокористування. Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань. Нові речовини і матеріали
ПІБ керівника підприємства/установи/організації	Бугров Володимир Анатолійович
Юридична адреса підприємства/установи/організації	вул. Володимирська, 60, м. Київ, Київська обл., 01033, Україна
Фактична адреса	вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Київська обл., 01033, Україна
Поштова адреса	вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Київська обл., 01033, Україна
Телефон	(044) 239-31-41
Посилання на веб-сторінку підприємства/установи/організації	http://www.univ.kiev.ua

4. ОПИС ПРОЄКТУ

4.1. Мета Проєкту (до 200 знаків)

Розробити комплексну модель подолання негативних наслідків впливу пандемії COVID-19 на психічне здоров'я медичних працівників з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

4.2. Основні завдання Проєкту (до 400 знаків)

1. Вивчити соціально-психологічні характеристики медичних працівників, які працюють в умовах пандемії COVID-19. 2. Дослідити стан психічного здоров'я медичних працівників в умовах пандемії COVID-19. 3. Провести порівняльний аналіз структури психічних порушень у медиків, які безпосередньо надають допомогу хворим на COVID-19. 4. Визначити асоційовані з COVID-19 фактори, що негативно впливають на стан психічного здоров'я медичних працівників. 5. Розробити та впровадити психолого-психіатричну модель подолання наслідків

впливу пандемії COVID-19 на психічне здоров'я медичних працівників з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

4.3. Детальний зміст Проекту:

- Сучасний стан проблеми (до 400 знаків)

Стрімке поширення коронавірусної хвороби провокує появу нових викликів перед суспільством і системою охорони здоров'я України. Окрім того, що медичні працівники входять до групи ризику інфікування COVID-19, їх психоемоційний стан також страждає в умовах пандемії. Збереження психічного здоров'я самих медичних працівників буде сприяти подоланню у них професійного стресу і дасть можливість надання з їхнього боку якісної допомоги населенню країни в умовах пандемії COVID-19.

- Новизна Проекту (до 400 знаків)

Вперше в Україні

- вивчено стан психічного здоров'я медичних працівників під час пандемії COVID-19 та проведено оцінку потреб у наданні психолого-психіатричної допомоги для подолання наслідків її впливу.

- розроблено комплексну модель подолання цих наслідків з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

- створено мобільний додаток для діагностики порушень психічного здоров'я медичних працівників під час пандемії COVID-19.

- Методологія дослідження (до 400 знаків)

I етап - визначено фактори, асоційовані з професійним стресом і соціально-психологічні характеристики медичних працівників методом онлайн-опитування.

II етап - визначено стан психічного здоров'я обстежених з використанням психодіагностичного інструментарію для оцінки депресії, тривоги, безсоння та впливу травматичних подій.

III етап - розроблено і впроваджено модель подолання наслідків пандемії на психічне здоров'я медичних працівників з використанням сучасних технологій.

5. ОТРИМАНІ НАУКОВІ АБО НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ (до 2 сторінок) в поточному році/ в рамках реалізації Проекту, зокрема:

5.1. Опис наукових або науково-технічних результатів, отриманих в рамках виконання Проекту (із зазначенням їх якісних та кількісних (технічних) характеристик)

За результатами онлайн-анкетування 1100 медичних працівників в період пандемії проведено аналіз факторів, асоційованих з професійним стресом (типи реагування на ситуацію в зв'язку з COVID-19; фактори, що впливають на виникнення стресу; фактори, що сприяють подоланню стресу). Поміж типів реагування на ситуацію у зв'язку з COVID-19 були виділені найбільш значущі для більшості респондентів фактори, а саме – емоційний (тривожність, страх) і поведінковий (обмеження контактів з пацієнтами з COVID-19). Серед факторів, що впливають на виникнення стресу, найбільш серйозною загрозою опитані вважають поширення вірусу COVID-19 (65,8%). Ризик зараження коронавірусом оцінюють як високий майже половина медичних працівників (48,0%), високу оцінку ризику померти від COVID-19 дали 16,5% опитаних, помірну – 39,8%. Серед факторів, що сприяють подоланню стресу, найбільш часто вказували на «відсутність зараження COVID-19 у близьких», «відсутність хворих з COVID-19 серед персоналу», «одужання пацієнтів з COVID-19» і «наявність обладнання та засобів захисту».

За результатами опитування 1087 медичних працівників визначено параметри, що негативно впливають на стан їх психічного здоров'я в умовах пандемії COVID-19. Зокрема на виникнення тривоги/страху у респондентів значимо впливав вік спеціаліста ($p < 0,05$). Респонденти у віці від 41 до 60 років частіше відчували незначну тривогу, тоді як медичні працівники старше 60 років значно частіше повідомляли про виражену тривогу/страх, пов'язану з COVID-19. Було встановлено зв'язок між 36 факторами, асоційованими зі стресом, та виникненням тривоги/страху у медичних працівників в умовах пандемії COVID-19. Визначено

найбільш значущі фактори вираженого стресу, а саме: а) загроза поширення пандемії COVID-19; б) ризик померти від COVID-19; в) ризик зараження COVID-19; г) ймовірність передачі COVID-19 родичам або друзям; д) новини про нові випадки захворювання на COVID-19; е) нестача персоналу в закладах охорони здоров'я.

Аналіз прогностичної значущості виявлених факторів щодо тривоги / страху у зв'язку з COVID-19 показав, що на першому місці є фактор високого стресу через ризик заразитися COVID-19. Далі у порядку зменшення: новини про нові випадки захворювання на COVID-19, нестача медичного персоналу, ризик передати COVID-19 своїм рідним або друзям, ризик померти від COVID-19, загроза поширення пандемії COVID-19.

Дослідження з використанням комплексу психодіагностичних шкал встановило особливості стану психічного здоров'я медичних працівників, які безпосередньо надавали допомогу хворим на COVID-19 (група А), у порівнянні зі спеціалістами, які такої допомоги не надавали (група В). В обох групах респондентів в значній кількості випадків спостерігаються симптоми психічних порушень, що свідчить про негативний вплив пандемії COVID-19 на стан психічного здоров'я всіх медичних спеціалістів. Разом з тим, в групі А відмічаються більш виражені симптоми депресії, тривоги, порушень сну та суб'єктивного дистресу у порівнянні з групою В. Також більше половини респондентів (55,8%) вказали на те, що в умовах пандемії вони потребують професійної психологічної допомоги. При цьому в групі А таких було 58,8%, тоді як в групі В потребу в допомозі зазначили 21,9% спеціалістів. Про проведення заходів щодо підтримки психічного здоров'я в їхньому закладі, повідомили 8,2% опитаних (8,1% в групі А та 9,8% в групі В).

На підставі отриманих даних було розроблено комплексну модель допомоги для подолання негативних наслідків впливу пандемії COVID-19 на психічне здоров'я медичних працівників з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Особливістю цієї моделі стало використання існуючих, частково змінених елементів системи охорони здоров'я, причетних до управління психічним здоров'ям медичних працівників і введення якісно нових елементів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (створення нових мобільних додатків та Інтернет платформ для скринінгу та діагностики розладів психічного здоров'я, психоосвітніх онлайн консультацій та психологічних інтервенцій, нових освітніх програм на підставі науково-доказових даних, проведення освітніх вебінарів).

На підставі отриманих у рамках Проєкту результатів підготовлено 7 наукових публікацій, в тому числі 3 статті в журналах бази Scopus. За даними дослідження підготовлено до друку колективну монографію «Психічне здоров'я медичних працівників в умовах пандемії Covid-19» (видання затверджено НТР Київського національного університету імені Тараса Шевченка, протокол № 10 від «3» грудня 2021 року). Підготовлено науковий звіт про результати реалізації Проєкту, викладений на 198 сторінках і оформлений відповідно до ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення».

5.2. За наявності науково-технічної продукції обґрунтування її переваг у порівнянні з існуючими аналогами

Онлайн-опитування із застосуванням удосконаленої анкети відрізняється від стандартних очних анкетувань або телефонних інтерв'ю суттєвим зменшенням витрат на персонал для збору та обробки даних, стислими термінами проведення і оперативністю щодо отримання даних та, що особливо важливо під час пандемії COVID-19, можливістю охопити важкодоступні категорії респондентів.

Переваги комплексної моделі полягають в системності та комплексності підходу до вирішення проблеми підтримки психічного здоров'я медичних працівників в умовах пандемії COVID-19; акценті на профілактичних втручаннях та психосоціальній підтримці під час надзвичайної ситуації; використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та усуненні диспропорцій у наданні спеціалізованої медичної допомоги за рахунок багаторівневої моделі втручань. Загалом, подібні комплексні моделі надання психолого-психіатричної допомоги медичним працівникам під час інфекційних пандемій в Україні відсутні.

5.3. Практична цінність отриманих результатів реалізації Проєкту для економіки та суспільства (стосується проєктів, що передбачають проведення прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок)

Впровадження результатів у практику охорони здоров'я дозволяє: а) зберегти і поліпшити психічне здоров'я медичному персоналу, який надає допомогу в умовах пандемії, б) попередити виникнення і прогресування психічних розладів, в) запобігти розвитку можливих ускладнень шляхом визначення груп підвищеного ризику, поліпшення скринінгу психічних розладів, застосування спеціальних психологічних втручань щодо медичних працівників.

5.4. Опис шляхів та способів подальшого використання результатів виконання Проєкту в суспільній практиці.

Використання удосконаленої онлайн-анкети дозволяє оперативно, із застосуванням мінімальних фінансових та людських ресурсів отримувати надзвичайно важливу інформацію для створення і впровадження програм профілактики, лікування та реабілітації відповідних контингентів в умовах пандемії COVID-19 на різних етапах її перебігу та можливих подібних епідемій в майбутньому.

Впровадження комплексної моделі подолання наслідків пандемії на психічне здоров'я медичних працівників з використанням сучасних технологій дозволить більш системно і комплексно вирішувати проблеми психічного здоров'я медичних працівників в умовах пандемії COVID-19 за рахунок усунення диспропорцій у наданні допомоги за рахунок 4-х рівневої моделі втручань з посиленням ролі профілактичної складової та психосоціальної підтримки і з підвищенням ефективності за рахунок використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Використання мобільного додатку та інтернет платформи для скринінгу та діагностики порушень психічного здоров'я дозволить більш оперативно, доступно і зручно, з використанням мінімуму ресурсів проводити ранню діагностику та подальше динамічне спостереження основних маркерів психічного здоров'я у медичних працівників під час пандемії.

Розроблено список рекомендацій для керівників закладів охорони здоров'я щодо охорони психічного здоров'я медичних працівників, зокрема, групи підвищеного ризику.

Результати дослідження можуть застосовуватися у практичній роботі психіатрів, психологів, сімейних лікарів та інших спеціалістів, які опікуються питанням охорони психічного здоров'я медичних працівників.

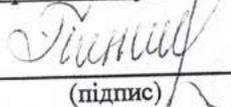
Примітка: Анотований звіт не повинен містити відомостей, заборонених до відкритого опублікування

Науковий керівник Проєкту

Директор Інституту психіатрії
КНУ імені Тараса Шевченка

(посада)

д-р мед. наук, с.н.с.

(підпис)

Ірина ПІНЧУК